

עומקא דפרשה

- זמן סעודה שלישית
- שער הצינן
- שער העינן
- סעודה ג' או מנחה

- סעודה ג' בפירות
- אכילת פירות לפני ס"ש
- נשמה יתרה בס"ש
- יין בסעודה שלישית

פר' בשלח - בענייני סעודה שלישית

בס"ד ערש"ק י"ג שבט תשפ"ב
שנה י"ד

אכילת מזונות ופירות בש"ק אחה"צ

הרב יצחק אייזיק פרלמוטר

ב'עומקא דפרשה' גליון קכ"ו (שנת תשע"א), הבאנו לדון במי שאוכל מיני תרגימא בשב"ק לאחר סעודה שניה, שיתכן שמפסיד קיום סעודה שלישית בפת, כיון שלכאורה להשיטות שסגי במיני פירות או תבשיל (וכ"ש מיני מזונות וכיסנין) לקיים מצות סעודה שלישית, כבר יצא יד"ח באכילה זו בדיעבד (וכמ"ש המשנ"ב סי' רצ"א סקכ"ג שלכתחילה כו"ע מודו דפת בעינן), ושוב מה שאוכל אח"כ פת, אין זה רק להידור מצוה, וכיון שא"א לקיים הידור מצוה בלא העיקר כדמטו משמיה דהגר"ח מבריסק, נמצא דלשיטות אלו הפסיד את הלכתחילה דסעודה שלישית בפת. והרי לחומרא חיישנן לשיטות אלו כדחזינן במי ששכח לומר 'רצה' בסעודה שלישית דאינו חוזר מטעם זה דחיישנן לשי' שאינו מחוייב בפת בסעודה שלישית. ומצוי טובא, שאדם קם ממנוחת השבת, וטועם כזית מיני תרגימא, ולהנ"ל יתכן שמפסיד בזה הלכתחילה דסעודה ג' בפת וצ"ע. והוספנו עוד, דיתכן שאף אם יכוון להדיא באכילתו שאינו רוצה לצאת בזה יד"ח סעודה שלישית לא יהיג ליה, כיון שבמידי דאכילה קי"ל שיוצא יד"ח אף בשאינו מתכוין כדאיתא בשו"ע סי' תע"ה כפאוהו לאכול מצה יצא, ודעת המג"א שם דמייירי אף באופן שמתכוין להדיא שלא לצאת, וכך נוטה במ"ב סקל"ו עיש"ה, וצ"ע. עכתו"ד מגליון קכו בקצרה.

והנה מנהג העולם שאוכלים מזונות וכו' קודם סעודה שלישית ולא חוששים להנ"ל, וכן שמעתי ממרן הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל "שכך נוהגים העולם", ולא מצאתי טעם ברור בזה, אולם נראה להביא בקצירת האומר כמה צירופים ליישב המנהג.

א. נידון הנ"ל שייך רק אם ננקוט כהגר"ח הלוי שא"א לקיים הידור מצוה לאחר קיום העיקר, ודיון זה דהגר"ח אינו מוסכם לכו"ע, ע"י שפת אמת זבחים כ"ו (באי"ה ש"ש), ובשיח השדה (להגאון מקז'יגלוב) שער ברכות ד' סי' ה, שנראה שלא ס"ל סברת הגר"ח הנ"ל, וע"ע שו"ת התעוררות תשובה סי' תל"ד שאביו הכת"ס וזקניו החת"ס היו נוטלים תחילה האתרוג הכשר ודאי ואח"כ את האתרוג המהודר ע"י"ש, ושלא כדברי הגר"ח, וכן הוא מנהג העולם שמוסיפים ליטול אתרוגים מהודרים לאחר שכבר יצאו יד"ח. ולשיטות הנ"ל מיושב מנהג העולם שאין חוששים לקיים ההידור דסעודה ג' בפת לאחר קיום העיקר. ומ"מ לא אכחד מה שמעתי ממוח"ז הגר"א וויינרויב זצ"ל, שפשוט שהלכה בזה כהגר"ח מבריסק ז"ל, עכ"ד.

ב. גם אם נקטינן כסברת הגר"ח שא"א להוסיף הידור לאחר העיקר, יתכן שדבריו נאמרו רק ביחס להוספת "הידור" לאחר העיקר, אבל באופן שיצא יד"ח בדיעבד" ובא כעת להוסיף את הקיום "לכתחילה", אפשר שאף להגר"ח מהני כיון שחסר לו מעצם המצוה ובא להשלים חיסרון זה, ולא דמי להשלמת 'הידור' בעלמא, וכע"ז שמעתי בשם הג"ד איתמר גרבוז שליט"א. [נסיוע לחילוק זה יש להביא משו"ת מהר"י ברונא סי' לו"ג שדן לענין חליצה באופן שטעה והקדים החליצה לקריאה קמייתא דקי"ל שאין הסדר מעכב, ויש לדון האם ישאירו הדבר כך או שיחזור לקרוא ושוב יחלוץ כסדר, והעלה שם דודאי יש לחזור ולחלוץ כסדר הכתוב בתורה אף שאין הסדר מעכב וכו' ע"ש, והנה כיון שחלצה פ"א היא כבר 'חלוצה' ומותרת לשוק ומה שייך לחזור ולחלוץ, וע"כ דלא כסברת הגר"ח, או דמוכח כחילוק הנ"ל דשאני הכא דיצא רק בדיעבד ובא להשלים את הלכתחילה, ולא דמי להוספת הידור דעלמא בלא מהני דלא עיקר המצוה]. ולפי"ז מיושב מנהג העולם, דהא ה"ג הוספת קיום סעודה בפת הוא הוספת לכתחילה מהדיעבד שקיים במיני התרגימא (כמש"כ המשנ"ב סי' רצ"א סקכ"ג בשם הב"ח), וי"ל דמהני בזה הוספה אחר קיום עיקר המצוה. [מיהו באיה"ש זבחים כ"ו משמע דלא ס"ל כחילוק זה בדעת הגר"ח].

א. עוד יש לצרף בזה, השיטות דפליגי אשו"ע סי' תע"ה הנ"ל וס"ל דאף במידי דאכילה אינו יוצא יד"ח בלא כוונה, ולפי"ז כיון שמתמא המשך בעמ' 4

קביעות סעודה שלישית על פירות

הרב יעקב הילדסהיים

יל"ע באשה שקשה לה לאכול בסעודה שלישית מאכל אחר חוץ מפירות, האם יוצאת באכילת פירות י"ח סעודה שלישית, והאם מותר לה להמשיך לאכול אחר השקיעה.

והנה בעניין חיוב נשים בסעודה שלישית, איתא בר"ן (שבת דף מד א) בשם ר"ת, שחייבות מטעם שאף הן היו בנס המן. וכתב הר"ן שא"צ לזה, כיון שבכל מעשה שבת איש ואשה שוין, כדילפינן מזכור ושמור לכל חיובי שבת. עכ"ד. ובביאור מחלוקתם לנענ"ד דהנה בשעה צ" (סי' רמב"סק"א) הביא מחלוקת ראשונים אם מצות עונג שבת מן התורה או מד"ס. עפ"ז אפ"ל שר"ת ס"ל שעונג שבת מדרבנן וה"ה סעודה שלישית שאסמכוה אקרא, כדאיתא במשנ"ב (סי' רצא סק"א), א"כ על זה לא קאי ההיקש של זכור לשמור, ולכך הוצרך לומר שחיובן משום דהיו בנס המן. ואילו הר"ן ס"ל כרמב"ן שיעקר עונג שבת מה"ת, ולכן גם על פרטיו קאי ההיקש. ולהלכה נפסק בשו"ע (או"ח סי' רצא ס"ו) וז"ל, נשים חייבות בסעודה שלישית. עכ"ל. והמשנ"ב (סקכ"ו ע"פ הב"י) הביא את שני הטעמים דלעיל. וז"ל, דלכל מילי דשבת איש ואשה שוין וכו'. ועוד שאף הן היו באותו הנס של המן, ועל כולם אמר 'אכלוהו היום', דמזה נלמד חיוב שלוש סעודות בשבת. עכ"ל.

ובענין קביעות סעודה שלישית על פירות. בשו"ע (רצא ס"ה) כתב שצריך לעשותה על הפת וי"א גם בה' מיני דגן וי"א בדברים המלפתים את הפת כבשר ודגים וי"א אף בפירות, וסיים, וסברא ראשונה עיקר אא"כ הוא שבע ביותר, עכ"ל. ובשו"ע הרב (שם סע' ז) הוסיף, ויש מקילין עוד שאפילו בפירות יכול לקימה, ואין לסמוך כלל על כל זה א"א"כ אי אפשר כלל בענין אחר כגון שהוא עבד ביותר ואי אפשר לו לאכול פת בלא שיצטרך את עצמו וכו'. עכ"ל. מבואר שמשום צער הותר לקיים סעודה שלישית על פירות, א"כ י"ל דה"ה מי שיש לו צער בזה מטעם אחר, ולא דווקא מחמת ששבע ביותר, דמאי שנא.

והנה, לענין אם מותר להמשיך לאחר השקיעה, פסק השו"ע (סי' רצט ס"א), אסור לאכול שום דבר או אפילו לשתות יין או שאר משקין חוץ ממים משתחשך עד שיבדיל, אבל אם היה יושב ואוכל מבעו"י וחשכה לו א"צ להפסיק. ואם היה יושב ושותה וחשכה לו צריך להפסיק. עכ"ל. וכ' המשנ"ב (סק"ה, ד"ה יושב ושותה וחשכה לו), הינו שישב לשתות מבעו"י ולא בתוך הסעודה וכו', דשתיה לאו דבר חשוב הוא שתועיל התחלתו מבעו"י, עכ"ל. מכאן יש ללמוד שאם היה אוכל כל מאכל שהוא, א"צ להפסיק.

וכן נראה שעולה ממש"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' לו), בנידון אם אוכל מיני תרגימא לסעודה שלישית, אם זה נחשב לקביעות להמשיך לאכול אחרי שתחשך. ותחילה כתב שמשמעות הפוסקים דהוא מטעם קביעות סעודה, דהיינו ברכת מוציא עד ברהמ"ז. ובהמשך הביא את לשון הלבוש ש כ' הטעם דא"צ להפסיק באכילה, כיון דקבע לכבוד שבת נמשך השבת עם קביעותו. וכתב, וז"ל, וכיון דבנ"ד רוצה לצאת את דין סעודה שלישית במיני תרגימא ע"פ המבואר סי' רצ"א, א"כ דינו כסעודת שבת, ושפיר שייך מש"כ הלבוש דנמשך השבת עם קביעותו. עכ"ל שבה"ל.

עפ"ז נראה דבנ"ד דמייירי שקשה לה לאכול מאכל אחר חוץ מפירות, והרי שבת לעונג נתנה ולא לצער, א"כ ככה"ג יוצאת י"ח בפירות, ובשעה"ד כזה יש לסמוך על ה"א שיוצאים בפירות. א"כ זה הקביעות שלה לסעודה שלישית, ושפיר שייך למימר בזה את מש"כ הלבוש, שהובא בשה"ל, "כיון דקבע לכבוד שבת, נמשך השבת עם קביעותו". העולה מן האמור: אשה האוכלת פירות לסעודה שלישית, יכולה להמשיך לאכול גם אחר השקיעה.

שתיית יין בסעודה ג'

הרב יהואל אומן

[א] כתב הרמב"ם [הל' שבת פ"ל ה"ט]: "חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת... וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין, ולבצוע על שתי ככרות, וכן בימים טובים". ומשמע בדבריו, שג' הסעודות שוות בחיובן, ולכן כשם שבשני סעודות הראשונות דינם לקבוע על היין ולבצוע בהם על ב' ככרות, ה"ה בסעודה ג' שצריך לקבעה על היין. ומקורו הדין שצריך לקבוע על היין, פ"י המ"מ דהוא בברכות [דף מ"ב:] "לא שנו (שיין שלפני המזון פוטר יין שלאחר המזון, קודם ברכת המזון), אלא בשבתות וי"ט, הואיל ואדם קובע סעודתו על היין", והיינו שאין שותים את היין באופן מזדמן, אלא קובעים עליו מראש שיהיה כחלק בלתי נפרד מהסעודה, וממילא דעת האדם נמשכת בשעת הברכה על כל מה שישתה באותה סעודה.

[ב] ונחלקו הפוסקים בקביעות זו מהי, שהטור [בס"ל רצ"א] הביא את דברי הרמב"ם, ואח"כ כתב: "וא"א הרא"ש ז"ל לא היה מברך על היין קודם, משום דאיתקש יום ללילה וכו'", ומבואר שהבין דקביעות זו היינו קידוש קודם הסעודה, וזה קובע את כל הסעודה על היין. אמנם הב"י הביא ממנה"מ אלשקר (סי' ק"ו) שכתב דאין זו דעת הרמב"ם שיעשה קידוש, דלא כתב אלא לקבוע סעודה שלישית על היין, והיינו שישתה יין בתוך סעודתו, "שיקבע הסעודה על היין ולא על המים משום עונג".

[ג] ויש לדון בכמה נפ"מ בין הטור לב"י, א' - בשיעור השתייה, דלפי הטור צריך להיות ברביעית כמו בשאר הסעודות, אמנם להב"י העיקר שיהיה קביעות סעודתו גם על יין, וכמשנ"ל שקביעות על היין אינו קביעות על כוס זו לבד, אלא בצירוף לכל הסעודה, להוסיף בה עוד חשיבות של יין, וממילא היין המועט ששותה הוא מצטרף לכל הסעודה כולה (וכן ראיתי מובא בשם הגרש"א, שקרוי קביעות במה ששותה יין בסעודתו יותר משאר ימות החול שאינו רגיל בזה, ושכן נהגו בביתו לשתות מעט יין בתוך הסעודה).

ב' - במיין המשקה, דלפי הטור בודאי בע"י יין דוקא, אמנם בדברי המהר"ם אלשקר נראה שצריך לשנות את הסעודה ולכבדה, שבמקום שתיית מים הרגילה בסעודת החול, יקבע על היין שהוא משקה חשוב, ולפ"י תלוי בחשיבות שבאותו הזמן, וכחיום מסתמא צריך לקבוע על משקים אחרים הנהוגים בסעודות חשובות (וכן מבואר בפסחים ט. דכשם שבא"י אין קבע ליין שבתוך הסעודה, כך הוא בבבל בשכיר).

ג' - מי חייב, דלהטור לכא"י די שראש המסובים מברך על כוס יין מלא כעין קידוש, ובזה קובע את הסעודה כולה על היין, וכמו בב' הסעודות הראשונות, אבל להבנת הב"י הוא דין בצורת הסעודה של כל אחד, ולכן מהנכון שכל אחד יטעם מהיין.

ד' - במי שקידש כבר על מיני תרגימא, דאם כדעת הטור שכל סעודה מהסעודות המחויבות טעונה קידוש לפניו, א"כ עד כמה שלא יצא ידי סעודה במיני תרגימא, כשכא לאכול סעודתו צריך לעשות קידוש לפניו. אבל לפי הבנת הב"י א"כ זה שיצא כבר ידי קידוש, לא נשאר לו רק דין שתיית יין בסעודה.

ה' - בסעודות הראשונות, דלהטור בכל הסעודות די בכוס הקידוש, אבל להב"י לכא"י צריך לשתות גם בתוך הסעודה מלבד כוס הקידוש, וכ"מ בשו"ע ומ"ב בהל' יו"ט [שיובא להלן], אמנם בברכ"י כ' דהרמב"ם לצדדין קתני, דבשני סעודות צריך יין מדין קידוש, ובשלישית כונתו רק שישתה יין בתוך הסעודה, (דלשון 'לקבוע על היין' כולל בין לקידוש בין בתוך הסעודה), ולפ"י בסעודות ראשונות הכונה רק לקידוש.

ד' והנה בהל' י"ט [תקכ"ט ס"א] כתב השו"ע: "וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת... וחייב לבצוע על שתי ככרות ולקבוע כל סעודה על היין" (וד"ק בלשון השו"ע שהקדים לבצוע על ב' ככרות, ורק אח"כ כתב לקבוע על היין, משמע להדיא דהיינו בתוך הסעודה, וכ"כ המ"ב: "על היין - היינו גם באמצע סעודה, מלבד מה שקידש על היין מתחלה"), והגר"א שם ציין לגמ' בברכות הנ"ל שהיא מקור דברי הרמב"ם. ומבואר מזה דאיתו דין קביעות על היין שבי"ט, קיים גם בשבת, וכ"כ המ"ב "...וכמו לענין שבת".

אמנם קשה מאוד, דהרי בהלכות שבת לא הזכיר השו"ע כלל ענין קביעות הסעודה על היין, וכן בס"י רצ"א כתב השו"ע דא"צ לקדש בסעודה שלישית, וסתימת דבריו דגם שתיית יין בלא קידוש אינה חובה, ודלא כהרמב"ם. אלא דיש לשים לב בדברי המ"ב שם, שכתב: "...וכדאיתא בס"י ר"ב", והנה שם הרי אין השו"ע עוסק בדיני הסעודה עצמה, אלא בכללי ההכנות לכבוד שבת, ובתו"ד כתב: "ורבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו", וא"כ נאמר כאן דין בכללות דסעודת שבת צריכה יין, אבל בודאי שלא נאמר כאן חיוב או דין של קביעות על היין, כמו שאין חובה במגדנות מסוימים, (ואפי' לגבי בשר כתב הש"ך דאין חובה לאכול בשר בשבת, אלא הוא רק משום שבד"כ עיקר העונג הוא ע"י בשר, וע"ע במ"ב בס"י רמ"ב [שציין לו בס"י ר"ג] שכתב "שבכל מקום ומקום לפי מנהגו יענגוהו במאכלים ומשקים החשובים להם עונג"), וכ"כ בשו"ע"ר: "וצריך לקבוע כל סעודה על היין, דהיינו שישתה יין באמצע סעודתו אם ידו משגת, וירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו", וחיבר א"כ את שני הדינים, דין קביעות הסעודה ודין בשר ויין ומגדנות, שהם דבר אחד.

עיקר נשמה יתירה בסעודה שלישית

הרב נפתלי דודון

[א]. 'יהא זהיר מאוד לקיים סעודה שלישית' (או"ח, צא, א). 'שורש סעודה שלישית במקום עליון וגבוה מאד' (יותר מב' סעודות) (בן איש חי, ש"ב, חיי שרה, יא. מהאריז"ל). ויתבאר להלן.

[ב]. חז"ל למדו ג' סעודות, מדכתיב ג' פעמים 'היום' - ו'יאמר משה אֲכַלְהוּ הַיּוֹם, כִּי שֶׁבַת הַיּוֹם לַה', הַיּוֹם לֹא תִמְצְאֶוּהָ בְּשָׂדֶה' (שמות טז, כה; שבת קיז, ב). וצ"ב, איך כל חלק בפסוק - מרמז לסעודה שכנגדו.

[ג]. ונבאר בס"ד: כתב ב"חזון למועד" (שבת, רא-ג. ובמפתחות אות ס') עפ"י השל"ה: "סעודת הלילה כנגד נפש יתירה, סעודת שחרית כנגד רוח יתירה, סעודה שלישית כנגד נשמה יתירה".

ויל' שמקורו מזוהר עקב (רעג, א), 'לִאֲכַלְךָ שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת... וְהַסּוּד שֶׁל עֶנְגַּב - וְנִהְיָ יָצָא מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן'. וביאר הגר"א (יהל אור): "ענג ר"ת: 'ע"ן ג' נהר ג'ן - ג' סעודות". וב'מגלה עמוקות' (לך) המשיך וביאר: 'גן' - כנגד נפש, 'נהר' - רוח, 'עדן' - נשמה, סוד ג' סעודות".

[ד]. עפ"י י' תבאר דברי הגר"א (אבן שלמה, יא, ג; ספד"צ לד, א), שסעודת הלילה - כנגד 'בְּהֵמוֹת בְּהֵרֵי אֶרֶץ' (והוא שור הבר (תהלים ג, י). תרגום ומפרשים; ב"ב ע"ד, ב), סעודת שחרית - לויטן, סעודה שלישית - יין המשומר.

וכן ביאורו: א. סעודת הלילה כנגד נפש הבהמית שבאדם, שנהנית מתענוגים הגשמיים, ולכן היא כנגד 'בְּהֵמוֹת בְּהֵרֵי אֶרֶץ', שהרי 'הנפש הבהמית שבאדם, מסטרא דבהמות בהרי ארץ' (יהל אור פקודי רמזא, ו'א' זכאת'). וז"ש הגרמ"מ משקלוב תלמיד הגר"א (מים אדירים ז'האזינו רפת, ב) בביאור סעודת הלילה - "שהו רצון האל, להתענג מטובת עוה"א אחר ביטול היצה"ל, ולא יסור לבבו, ויהיה הטוב בתכלית הטוב" [שבצעם תענוגי עוה"ז טובים, אלא שנתערב בהם זוהמא מחטא אדה"ה, וכימות המשיח יזככז (תלמידו הגר"א חבר ש"י יצחק ח"ב דף ח)].

ב. סעודת שחרית כנגד רוח שבאדם, ובה משיג התורה (זו"תצא רעה, ב); מְצַנֵּן היא נְפֹשׁ, רוח היא תוֹרָה). ולכן היא כנגד 'לויטן' ש"הוא השעשוע של הקב"ה עם הצדיקים, שמחדש להם התורה..." (אבן שלמה, יא, א).

ג. סעודה שלישית כנגד נשמה, וממילא היא כנגד העוה"ב. שהרי 'אין זוכין אל הנשמה בעצם - אלא בעוה"ב דרגא דידיה, והוא מ"ש (ברכות יז, א): 'העוה"ב... צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם] (והוא דרגא דנשמה (ר"א בהגר"א)) ונהנים מזיו השכינה" (הגר"א ח"א ברכות נג, ב).

ולכן סעודה שלישית בבחינת 'יין המשומר' שהוא לעוה"ב, שהרי 'כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעוה"ב' ע"ן לא רָאָתָה אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ... זה יין המשומר בענביו" (ברכות לד, ב).

ה. במקביל לזה כ"הגר"א (אדרת אליהו בלק מהדורא חמישאה; יהל אור' יתרו, צג, ב); ג' סעודות כנגד ג' שבתות: סעודת הלילה - כנגד 'שבת בראשית' (הבריא הגשמית). ולכן בערבת מתפללים: 'אֲתָה קִדְשֵׁת... תְּכַלִּית מַעֲשֵׂה שְׁמַיִם וְאָרֶץ... סְעוּדַת שַׁחֲרִית - כְּנֵגַד שֶׁבַת מֵתן תוֹרָה' [תורה ניתנה בראשית, ולכן בשחרית: 'שְׁמַח מִשָּׁה... בְּעִמּוּד לַפְּנִיךָ עַל הַר סִינַי'... סְעוּדַת שַׁחֲרִית - כְּנֵגַד שֶׁבַת לַעֲתִיד לְבֵית [העוה"ב].] ולכן במנחה: 'אֲתָה וְשַׁמְרָךְ אַחַד', עֵדְמִשׁ כִּי בַיּוֹם הַזֶּה ה' אַחַד וְשָׁמוּ אַחַד' (וע"טוא"ח, רצ"ב).

סעודה שלישית - לא תמצאנה בשדה'

[ו]. ומעתה יתבאר איך כל חלק בפסוק - מרמז לסעודה שכנגדו: א. 'אֲכַלְהוּ הַיּוֹם' - כנגד סעודת הלילה שהיא כנגד התענוגים הגשמיים. כי 'אכילה' היא בד"כ אכילה גשמית.

ב. 'כִּי שֶׁבַת הַיּוֹם לַה' - כנגד סעודת שחרית שהיא כנגד התורה שנקראת לה', ועדמשה"א (פסחים סח, ב): "חציו [דיו"ט] לאכילה ושתייה - דכתיב 'עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לְכֶם, וְחֲצִיו לְבֵית הַמִּדְרָשׁ - דכתיב 'עֲצַרְתָּ לַה' אֲלֵהֶיךָ". ועדמשה"כ הספרנו (ויקרא כה, ד): 'שְׁבַת לַה' - כאשר ישבתו, יתעוררו לדרוש את ה"'.

הזכיר 'שְׁבַת' דוקא בסעודת שחרית, כי תורה לעומת גשמיות - כשבת לעומת חול (כת"ח לעומת ע"ה. ע"גליון תרמ"ז).

ג. 'הַיּוֹם לֹא תִמְצְאֶוּהָ בְּשָׂדֶה' - כנגד סעודה שלישית שהיא כנגד זיו השכינה ויין המשומר לעוה"ב. שהרי מקרא זה נדרש לענין התענוגים שמוצאים בעוה"ב, וכמש"א במכילתא: 'הַיּוֹם לֹא תִמְצְאֶוּהָ. אַבְל אַתֶּם מוֹצְאִים אוֹתוֹ לַעוֹה"ב".

וזוהו שאמר: הַיּוֹם - בסעודה שלישית, שאתם עולים לבחינת העוה"ב הנקרא 'בית' - תמצאו את בחינת 'יין המשומר', אשר לא תמצאנה בהיותכם בְּשָׂדֶה, העוה"ז.

(העוה"ז נקרא 'שדה' והעוה"ב 'בית', שעשיו סמל העוה"ז - נקרא 'אִישׁ שְׂדֵה', ויעקב סמל העוה"ב - איש אֱלֵהִים, בית (מהגר"צ פ"צ זוק"ל).) ואפי' שור ולויטן [שכנגד ב' סעודות] אפשר למוצאים בשדה, שהוא ימות המשיח קודם עוה"ב. ולא יין המשומר לעוה"ב וכו"ל.

[ז]. עפ"י ז' יש לבאר מש"א (שבת קיח, א): 'כֹּל הַמְּקַיִם שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת נִצְלוּ מִשְׁלַשׁ פּוֹרְעָנוּת: מִחֲבֹלוֹ שֶׁל מִשְׁחָה, מִמִּדְנָה שֶׁל גִּיהֶנֶם, וּמִמַּלְחַמַת גּוֹג וּמִגּוֹג' [והגמ' מבארת, שבשבת כתוב ג' פעמים 'הַיּוֹם' - 'אֲכַלְהוּ הַיּוֹם וּגו' - שהוא כנגד ג' סעודות, וכן בכל אחת מג' הפורעניות הללו כתוב 'יוֹם' ע"ש].

ויל', שסעודת הלילה מצילה מ'מלחמת גוג' - שהוא זיכרון לזכות לארץ ישראל 'הגשמית' (יחזקאל, לח), כנגד נפש. סעודת שחרית מצילה מ'חבלי משיח' - שהוא זיכרון לפני 'תורת' משיח, כנגד רוח'. סעודה שלישית מצילה מ'דש"ג' - שהוא זיכרון לפני 'עוה"ב', נשמת אר"י, כנגד 'נשמה' [שו"מ בדריים דומים בשם משמואל' שמות תרע"ד].

שער הליון

מקור מצות סעודה שלישית

בשבת קיז: דרשו ממה שנאמר ג' פעמים 'היום' בפס' 'ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה', שצריך לאכול בשבת ג' סעודות. ועי' במכילתא (בשלח ד).

המפר' הק' דכיון שביום שישי ירד מן כפול, א"כ היה לשבת רק ב' סעודות, לבוקר ולערב, ומנין היה להם סעודה שלישית. ובס' שבת של מי תירץ בשם היפ"ת שבע"ש ירדו ב' עומרים מלבד של אותו היום, כלומר שירדו ג' עומרים. ובפ"י המלבי"ם (טז, כה) יישב דזה גופא היה הציווי "אכלוהו היום" שאת שתי הסעודות של יום השביעי יאכלו ביום ולא ישאירו אחת ללילה, ומזה למדנו דין ג' סעודות. וכע"ז כ' הפנים יפות, וע"ע בחי' רש"ק.

דעת היראים (צב) שהוא חיוב דאורייתא שהרי נלמד מהפס' 'אכלוהו היום', וכ"כ החרדים (פ"ד ג) דמלשון רש"י משמע שהלימוד דבר תורה ולא אסמכתא, וכ"ד הלבוש (סי' רצא).

אך ברמב"ם (לז), משמע דהוא דברי קבלה ממצות עונג שבת. וכ"כ הבאר יצחק (אה"ע ב) דכיון שהר"מ לא מנאה במ"ע, ע"כ שהלימוד 'אכלוהו היום' רק אסמכתא, [וכ"כ המעיט"ו או"ח קסז, י]. אכן כ' דמ"מ הוא כמו דאורייתא דמבו' בר"מ (פ"ל ה"א) שדין עונג הוא פירוש במ"ע דזכור. אך הקרית ספר (כט, יא) נקט שחיובן מדרבנן.

כיון דענין ג' סעודות שבזה ניכר כבוד שבת שאוכל סעודה נוספת, נמצא שכולן מצוה אחת, ומצות סעודה א' וב' מתקיימת רק כשמתברר שאכל גם סעודה שלישית. וכ"כ הב"ח (בניהו שבת קיז): שאם לא אכל ס"ש נחשב שלא קיים גם הראשונות. ויתכן דמשו"כ כ' הטור (רצא) "יהא זהיר בסעודה שלישית" שהכל תלוי בזה.

אם צריך פת

השו"ע בס"י רצא הביא ד' דעות בחיוב סעודה ג' אם מתקיים דוקא בפת או דגן או בשר ודגים או פירות, [ועי' בס"י תמד דנח' המג"א והחוק יעקב אם בשר ודגים עדיפי מפירות]. ונקט השו"ע לעיקר, שצריך לעשותה בפת, אא"כ הוא שבע ביותר. [והמקיים במזונות לכא' צריך ב' שלמים דמ"מ בעינן לדין לחם משנה, ויתכן דה"ה בקידור"ר, ועי' תשוה"נ ח"א רסד].

שי' רבינו יונה (ברכות לו): שחיוב פת בסעודות הוא רק מצד הקידוש שיהא במקום סעודה, ולכן בסעודה שלישית א"צ פת אלא נפטר גם באכילת פירות. וכ"ד תוס' בפסחים (קא) והר"ן בשבת (מד. מד"ה) שיוצא בפירות. ובאר הבאר יצחק (שם) דס"ל דכיון שמקור הלימוד הוא מהמנן שאינו פת, כך יוצאים בפירות. אך עי' בתשו' רעק"א (סי' א בהשמטות) שחיוב אכילת פת הוא משום שכבוד שבת לקבוע סעודה על הלחם. והוסיף דכיון ששבת נתברכה ונתקדשה במן שנקרא בפס' לחם, לכן חייבו לאכול סעודת לחם.

ועי' בלבוש (קסז, יט) דאע"פ שיש חובה לאכול פת בשבת "מ"מ אינה חובה מקרי, כיון שאינו מצוה בפירוש על אכילת פת". אמנם כ' (רעד, ד) שאינו יוצא בלא פת בסעודת ערבית ושחרית, משום שנא' שם "הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה". וכ' עוד (רצא, ה) דזהו טעם המחייבים פת בסעודה שלישית. והחולקים ס"ל שכיון שאין הדרך לאוכלה בתיאבון יכול לעשותה בלא פת, וסמך לזה שסעודה זו נלמדת מ"היום לא תמצאוהו", משמע שאפ"ל אם לא תמצאו את המן דהיינו לחם, מ"מ תאכלו דברים אחרים.

זמן סעודה שלישית והלוקת סעודת הבוקר

דעת הבה"ג (הל' שבת ז' פט"ז) שאפשר לחלק את סעודת שחרית לב' ויצא יד"ח סעודה ג', והוא ברמב"ן ורשב"א ור"ן. אך התוס' (שבת קיח). פליגי דזמן אכילת סעודה שלישית היא מן המנחה ולמעלה, וכ"ד האו"ז (נב) והרא"ש, וכן דייק הה"מ מהרמב"ם. והטעם דבעי דוקא אחר חצות, כ' התוס' דכיון שאוכל הכל שחרית חשיב סעודה אחת. [ושו"ש הפלוג' ביאר מורנו הגר"ש קסלר (שביב אור שבת קיח). שלבה"ג דין ג' סעודות הוא כבוד שבת במה שמשנה מהרגלו בחול, ולכן מועיל גם כשמחלק. אבל שי' התוס' דג"ס משום עונג שבת, ואין שום עונג כשמחלק סעודה לב'].

וכך פסק השו"ע (רצא) שאם עשאה קודם חצות לא קיים סעודה שלישית. ובב"ח (ש"ב חיי שרה יד) הביא מהאר"י שאם עשאה לפני מנחה לא יצא.

ודעת ס' העיתים (קצג) דב' הצדדים הם לכתחילה ובדיעבד, דמצוה מן המובחר לחלק את זמניהן ולאכול סעודה ג' רק במנחה, אבל משום כבוד שבת מתיר לחלק את הסעודה, למי שא"א לו.

בענין אכילת סעודה שלישית אחר שקה"ח, הרי"א חבר בסדר זמנים (אות ז' עמ' קטו) הסתפק דכיון שהוא ספק יום וספיקא דאורייתא לחומרא, א"כ חייב מהתורה לאכול סעודה שלישית, וידחה איסור דרבנן דאכילה קודם הבדלה. אכן מסיק שם שחיובה רק מדרבנן וזבה לא דחינן ספק איסור דרבנן מפני ספק מצוה דרבנן. ועי' משנ"ב רצט, א וביה"ל.

זמן סעודה שלישית ושאר הסעודות

הרב דינאל חסין

א. כתב השו"ע סימן רצ"א ס"ב וז"ל זמנה (של סעודה ג') משיגיע זמן המנחה דהיינו משש שעות ומחצה ולמעלה ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודה שלישית ע"כ. ומבואר בשו"ע שיש זמן לאכילת סעודות השבת, ולכן כתב השו"ע שכיון שזמנה הוא משהגיע זמן המנחה לכן אם אכל סעודה שלישית קודם זמן זה לא יצא ידי חובה.

אולם יש להעיר בזה מדברי הרמ"א שכתב שם בס"א וז"ל ומי שלא אכל לביל שבת יאכל שלש סעודות ביום השבת ע"כ. הרי מבואר ברמ"א שאין זמן לאכילת סעודות שבת שמעכב ביציאת ידי חובת הסעודה, ולכן כתב שגם אם לא אכל לביל שבת יכול הוא לאכול בשבת ביום שלש סעודות, ומדוע בשו"ע כתב שאם אכל סעודה שלישית קודם חצות היום שלא יצא ידי חובה. וכבר עמדו בזה בחמד משה בסימן רע"ד ובאליה רבה כאן.

ואין לומר שהשו"ע והרמ"א חולקים, חדא מזה שהרמ"א שתק לשו"ע בס"ב ולא השיג עליו מידי משמע שמודה לו שהמקדים סעודה שלישית קודם חצות היום שלא יצא ידי חובה.

אך ביותר יש להוכיח כן, דהרי מקור הדין של הרמ"א שאם לא אכל לביל שבת יכול לאכול בשבת ביום שלש סעודות הוא מדברי הרא"ש בפסחים פרק ערבי פסחים סימן ה', ומאידך ברא"ש בשבת בפרק ט"ז סימן ה' כתב להדיא שאם עשה סעודה ג' קודם חצות לא יצא ידי"ח, הרי להדיא דס"ל לרא"ש שיש זמן לסעודת שבת, והלכך ע"כ גם הרמ"א שהביא את הרא"ש מודה הוא לשו"ע שיש זמן לסעודה שלישית.

ויש שרצו לבאר דהא דאוכל סעודת ליל שבת בשבת הוא מדין השלמה, אך כל מה שמועיל להשלים הוא דוקא קודם לאחר שהגיע זמנה ולא קיים את המצוה, אך במקיים המצוה קודם זמנה לא שייך ביה השלמה, ולכן כשאוכל סעודת ליל שבת בשבת מהני מדין השלמה, אך באוכלה קודם זמנה לא שייך השלמה.

אכן מקור דברי הרמ"א שכתב שאם לא אכל לביל שבת יאכל בשבת ביום ג' סעודות הוא מדברי הרא"ש בפסחים פרק ערבי פסחים סימן ה', ונראה מדברי הרא"ש שם שאף היכא שאינו אנוס ג"כ יכול לאכול את סעודת ליל שבת בשבת בבוקר עיי"ש, וע"כ מה שיכול לאכול את סעודת ליל שבת בשבת אינו מדין השלמה.

ב. אמנם נראה שיש מהלך חדש בכל הנושא הזה, והוא דיש חילוק ברור בין סעודה שלישית לשאר סעודות השבת, ודוקא לסעודה שלישית יש זמן ולא לשאר סעודות השבת, דהנה בתוס' בשבת דף קיח. ד"ה במנחה כתבו להוכיח מהגמ' שם שיש ראייה שזמן סעודה שלישית הוא מן המנחה ולמעלה. וכדבריו כתב נמי הרא"ש בפט"ז סימן ה' וז"ל מכאן מוכח דקביעת זמן סעודה שלישית היא משתגיע זמן המנחה ולא קודם ע"כ.

והנה מדבריהם התבאר שיש זמן לאכילת סעודה שלישית, והוא משעת המנחה ולמעלה, אך לא התבאר לגבי שאר סעודות שבת האם גם להם יש זמן או לא. אך יש להוכיח שדוקא לסעודה שלישית יש זמן ולא לשאר סעודות, דהא מאותה הברייתא היה אפשר לדייק גם על שאר סעודות השבת שיש להם זמן, ומזה שדייקו שרק על סעודה שלישית משמע שאין זמן לשאר סעודות השבת אלא רק לסעודה שלישית, והארכנו בזה במקו"א. וטעם הדברים יבואר בהמשך הדברים.

והשתא דאתינן להכי י"ל דה"נ ס"ל לשו"ע והרמ"א, שהרי מקור דברי הרמ"א בסימן רצ"א ס"א הוא מדברי הרא"ש בפסחים, וכן מקורו של השו"ע שאין להקדים את סעודה שלישית הוא מדברי הרא"ש בשבת, והלכך נראה דס"ל שיש זמן רק לסעודה שלישית ולא לשאר סעודות, ולכן כתב השו"ע שאין להקדים את סעודה שלישית ומאידך סבר הרמ"א שיכול הוא להשלים את הסעודה הראשונה אף במשך יום השבת.

והשתא אתי שפיר נמי מדוע בסימן רפ"ח כתב השו"ע שלא להתענות עד שש שעות מדין איסור תענית בשבת, אך לא כתב לאסור בזה גם מצד שמפסיד בכך את זמן הסעודה, וע"כ הוא מפני שס"ל שבסעודה שניה אין זמנה קודם חצות היום דוקא כיון דס"ל שאין זמן לסעודה ראשונה ושניה, והלכך נחית השו"ע לומר שכל האיסור בדחיית הסעודה הוא מצד איסור תענית בשבת גרידא.

אך זאת יש להבין מדוע חלוקה סעודה שלישית משאר סעודות שלס"ג יש זמן ולהם אין זמן. ועוד יש להקשות בזה טובא, דהא ממקום שכתבו התוס' לדייק שיש זמן לסעודה שלישית אפשר לדייק נמי שיש זמן לסעודה ראשונה ושניה עיי"ש בגמ'.

ועי' בספר הלכות שבת בשבת ח"ד בסופו בקונטרס משמרת שבת סימן ט"ז שעמד בענין זה, ובשיטת המ"ב בזה, עיין סימן רפ"ח סק"א וסק"ב, ובסימן של"ד סק"ב שנראה סתירה בזה, ואילו בסימן רצ"א סתם ולא פירש. ע"ע סימן רע"ד סק"ט. ובספר טל לישראל סימן ל"ב להגר"י גנס שליט"א, ובספר שדה אברהם לגר"א קוק שליט"א בסו"ס י"ג, והארכנו בזה במקו"א.

במאמר זה הלכנו ב'דרך קצרה', והחפץ לעיין ולראות במאמר שנכתב ב'דרך ארוכה', יוכל לקבלו בפניה למערכת.

הרב צבי רותן

מעשה שהיה באדם שהתעורר משנת הצהריים בשב"ק דקות ספורות קודם השקיעה, ואין בידו להספיק גם מנחה וגם להתחיל סעודה שלישית, את מה יקדים למה. ובאמת גם סעודה שלישית וגם מנחה יש להם זמן לאחר השקיעה לדעת המשנ"ב בס"ר רצ"ט שעה"צ סק"ב לגבי סעודה שלישית ולגבי מנחה בס"ר רל"ג ס"ק יד, והנודן לדידה שייך בזמן זה שהוא עד שיעור ג' רבעי מיל אחר השקיעה, ודעת החו"א ידועה שאין להתחיל סעודה שלישית אחר השקיעה וכן שצריך לסיים מנחה קודם השקיעה, ולדידה שייך נדון זה בסמוך לשקיעה.

ולכאורה כיון שמנחה היא תדירה יש לו להקדים את תפילת המנחה אף שיכול להתבטל עי"ז מסעודה שלישית, וכדהוכיח המגן אברהם בס"ר תרפ"ד סק"ב מדברי התוס' בסוכה נד: עיי"ש, אולם מאידך י"ל שתפילת המנחה יש לה תשלומין במעריב וסעודה שלישית אינו יכול להשלים יאכל סעודה שלישית קודם, וכדמצינו בס"ר רפ"ו משנ"ב ס"ק י"ג שמי שעומד סמוך לערב ולא התפלל מוסף ומנחה יתפלל מוסף דמנחה יש לה השלמה אח"כ במעריב וה"נ יכול להשלים מנחה במוצ"ש.

ויתכן שרק לגבי מוסף אמרי' שצריך להעדיפה משום שיש תשלומין למנחה, אבל סעודה שלישית לגבי מנחה אינה מספיק חשובה כדי לדחותה דמצינו כמה קולות בדינה הן לענין מי שאין לו אלא מזון לג' סעודות לא יטול מן הצדקה לצורך סעודה שלישית, עיי' משנ"ב ר"ב רמ"ב, וכן יש דעות שא"צ בה פת, אלא בביה"ל ס"ר רס"ג ד"ה אין לו הביא דעות האחרונים שג' סעודות מהתורה הם ועכ"פ יש להם אסמכתא מהתורה ודינם חמור לגבי להעדיפם על פני נר שבת ונר חנוכה, ואם כן מצינו בה חומרא יתירה וי"ל שמהני גם לגבי זה שתדחה סעודה שלישית את תפילת המנחה.

ואכתי י"ל שאם אכל במהלך השבת מזונות ומיני תרגימא יש לו להתפלל מנחה, וה"ט דבס"ר רצ"א סעי' ה' הביא השו"ע דעת הראשונים שיוצאים ידי חובת סעודה שלישית בפירות ומיני תרגימא, ולהלכה לא דחה השו"ע דעה זו רק כתב שהעיקר הוא כדעת הראשונים שסוברים שצריך לאכול פת, וא"כ אם אכל אחר חצות מיני תרגימא יצא ידי חובת סעודה שלישית וצריך להתפלל מנחה, ומכל מקום אפשר שצריך לכוון לצאת ידי סעודה זו והוא באכילתו הרי לא כיוון לשם סעודה רק לשם עונג שבת וכדו' וכל כה"ג לא יצא וצריך עיון.

« המשך מעמ' 1:

אכילת מזונות ופירות בש"ק אהה"צ

באכילת המיני תרגימא אינו אוכל לשם קיום מצות סעודת שבת שהרי בדעתו תיכף לאוכלה בפת, א"כ אינו יוצא באכילה זו יד"ח כי אם באכילת הפת שלאחמ"כ. ואף שהלכה כשו"ע, מ"מ יש כאן צירוף נוסף לקולא בנידו"ד. ואם יכוין להדיא שאינו רוצה לקיים מצות סעודה באכילת התרגימא, יש כאן צירוף נוסף כהשיטות דבכונה הפכית לא יוצא אף במידי דאכילה כמש"כ הבי"מ שהביא המשנ"ב שם, (אכן באופן זה יפסיד הצירוף דלהלן אות ד'). [מיהו יש דס"ל דמצות סעודת שבת שישודה מדין 'ענג שבת', לכו"ע אי"צ כוונה למצוה כיון דסו"ס התענג, ולפי"ד ליתא לצירוף זה, ואף אם יכוין להדיא שאוכל שלא לשם מצות סעודה לא מהני].

ד. גם אם נימא שבאכילת המיני תרגימא מפסיד בזה את קיום סעודה שלישית בפת, מ"מ מאידך גיסא יש בזה ג"כ רווח מסוים של "זריזין מקדימין" לפי השיטות שבמיני תרגימא שני לצאת יד"ח סעודה שלישית, ואף שיי"ל ד'הידור' בגוף המצוה עדיף על 'זריזין', מ"מ יש בזה צירוף נוסף דחזי לאיצטרופי עם שאר צדדים הנ"ל. ובפרט בגוונא שנוגע אצלו לביטול 'ענג שבת' אם נמנע מלאכול ומפסיד טובא כאשר הרווח הוא בהידור בעלמא. וכן עוד כו"כ תועליות כגון במה שיש רגילים ללמוד בביהכ"נ לאחר מנחה קודם סעודה שלישית בלא שומר לסעודה, ועוד ואכמ"ל.

ה. ועל כולם דעת הסוברים שסעודה שלישית טעונה פת דוקא, ועי' ביה"ל סי' קפ"ח (סד"ה בשבת) שמבואר ששיטה זו היא עיקר ההלכה, ולשי' זו אינו יוצא באכילת מיני תרגימא וליתא לנידו"ד.

הרי קמן כו"כ צדדים להקל, ואף שבכל צד בפנ"ע יתכן שאין בו כדי ליישב, מ"מ חזו כל הנהו צדדים לאיצטרופי להקל בנידו"ד וכמנהג העולם. ויתר הדברים בנידון זה בארוכה הלא הם כתובים בספר 'ברכו שמו' ח"א קונטרס 'סעודה קטנה', יעו"ש, ובפרט בח"ב (סימן לב-לג) העתיד לראות אור בעזה"ל.

ויש להעיר עוד, דכל נידון דידן מיירי לענין קיום 'סעודה שלישית', אבל לענין סעודת 'מלוה מלכה' שחלק עיקרי ממהותה לקיימה תיכף ביציאת השבת ולא רק מצד 'זריזין', וכמש"כ המשנ"ב ס"ש, נראה דשפ"ד להעדיף אכילת מזונות תיכף במוצ"ש ולקיימה כדונה, אף שיפסיד בזה ההידור בפת שלאחמ"כ (וכמ"ש בקונ' 'סעודה קטנה' הנ"ל עמ' קע"א עיי"ש, אלא שמ"מ יראה אח"כ לסעוד בפת כדי לצאת שיטת הגר"א שחובת סעודה זו בפת דוקא.

ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל (יג,ט) וברש"י: "השביעם שישביעו לבניהם, ולמה לא השביע בניו שישאוהו לארץ כנען מיד, כמו שהשביע יעקב, אמר יוסף, אני שליט הייתי במצרים והיה סיפק בידי לעשות, אבל בני לא ינחום מצרים לעשות, לכך השביעם לכשיגאלו ויצאו משם שישאוהו. עכ"ד.

וצ"ע דהא מבואר בגמ' (סוטה לו:): דבתחילה פרעה לא נתן ליוסף לקיים את השבועה שהשביעו אביו שיקברוהו בא"י. ואמר לו שישאל על שבועתו זו, ורק כשיוסף איים עליו שאם לא יתן לו לקיים את שבועתו לאביו, ישאל גם הוא על שבועתו ששבע לפרעה שלא לגלות שאינו יודע לשה"ק, הסכים לו פרעה. וא"כ קשה דלכאור' הסכמת פרעה לקבור את יעקב בא"י לא היתה מפני שיוסף היה שליט, אלא שחשש שיוסף יגלה שאינו יודע לשה"ק.

ונראה דרק מפני שיוסף היה שליט והיה לו מעמד חשוב בעיני מצרים בתפקידו כמשנה למלך - חשש פרעה שיתבזה, אם יגלה יוסף שאינו יודע לשה"ק, אך אם היה זה אדם פשוט, לא היה איכפ"ל.

עוד יש להעיר בעצם חלות השבועה שהשביע יוסף את בני"י, הא כיון דאין זה חל על מישהו מסוים, אלא על הרבים, א"כ צ"ב איך נחה דעתו בזה. ובאמת מצינו בגמ' (שם יג.) דדרשינן 'חכם לב יקח מצות' דקאי על משה רבינו, שכל ישראל נתעסקו בביזה והוא נתעסק במצוה זו. הרי חזינן דמכל הרבים שהושבעו בשבועה זו, היחיד שדאג לקיימה בשעת מעשה, היה משה רבינו. וא"כ יש מקום לתמוה אמאי הוצרך יוסף להשביעם ולא הסתפק בבקשה גרידא, וכי לולי שבועה זו לא היה משה מקיים בקשתו מכח 'חכם לב יקח מצות'. ויש ליישב.

הרב אברהם ישעי' פרידליס

נטה ידך על הים (יד, כו)

כתוב בחז"ל שנחשון קפץ ראשון לים, וי"א מדרש תהלים ס"ח שבנימין קפץ ראשון, ושאל בני הבה"ח מנחם נ"י למה משה רבינו לא נכנס ראשון. ואין לומר דלא עמד במקום קרוב שיכל להכנס עד שקפץ נחשון, שהרי מפורש שעמד על יד הים ממה שכתוב "נטה ידך על הים" וצ"ע.

הרב טוביה שפיגל

ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב (טו,ו)

וברש"י ימינך, ימינך. ב' פעמים כשישאל עושי רצונו של מקום, השמאל נעשית ימין. עכ"ד. ועפי"ז יש לבאר את הכתוב בתהילים (ק"ח טז) ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל. דמירי בזמן שישאל עושי רצונו של מקום, וכמבואר שם במפרשים בתחילת הפרק, דקאי על הזמן שלעת"ל - ימות המשיח. עיי"ש. ובאותו הזמן כל ישראל יעשו תשובה, כמבואר ברמב"ם (פ"ז מהל' תשובה ה"ה) שכ"י ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותו ומיד הן נגאלין. ע"כ.

הרב אי"ש פרידליס

נושאי הגליונות הבאים אי"ה

יתרו - קריאת עשרת הדברות
משפטים - הפקר בשביעית
תרומה - כבד את ה' מהונך

ד"ת [עד 700 מילים]

יתקבלו בצירוף שם מלא בדוא"ל: a740700@gmail.com
עד יום שלישי בלילה

תרומות לעומקא דפרשה

במכשירי "נדרים פלוס" - עומקא דפרשה

או ב"נדרים פון": **03-76-30-585** שלוחה 74 [ע"ד]